

82. Запішыце змешаны лік у выглядзе няправільнага дробу:

а) $3\frac{1}{6}$;   б) $9\frac{3}{4}$;   в) $5\frac{8}{9}$;   г) $1\frac{19}{100}$.

83. Скараціце дробы і вылучыце з іх цэлую частку: $\frac{10}{8}$, $\frac{30}{20}$, $\frac{45}{25}$.

84. Тры кілаграмы пячэння расфасавалі пароўну ў 8 аднолькавых пакетаў. Знайдзіце масу пячэння ў кожным пакеце.

85. Веласіпедыст, скорасць якога 15 км/г, і пешаход, скорасць якога ў 3 разы меншая, адправіліся адначасова з аднаго пункта ў процілеглых напрамках. Якая адлегласць будзе паміж імі праз 2 г?

Да лічніка дробу $\frac{2}{3}$ дадалі некалькі разоў лік 2016, а да назоўніка — 2017. Ці можа пасля скарачэння атрымацца дроб, роўны $\frac{3}{5}$?

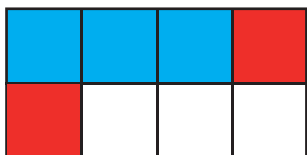

§ 4. Параўнанне дробавых лікаў

З дапамогай каардынатнага праменя мы вызначылі, што любы няправільны дроб большы за правільны дроб, бо няправільны дроб большы або роўны 1, а правільны — меншы за адзінку.

1. Параўнаем дробы з аднолькавымі назоўнікамі, напрыклад $\frac{3}{8}$ і $\frac{5}{8}$ (рыс. 8). Зразумела, што

5 роўных частак складаюць большую частку прамавугольнага, чым 3.

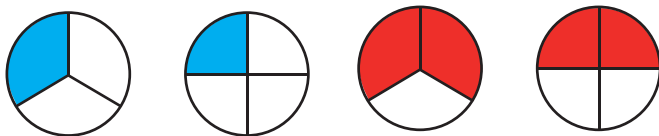

$$\frac{5}{8} > \frac{3}{8}$$

Рысунк 8

 З двух дробаў з аднолькавымі назоўнікамі **большы той, у якога большы лічнік, і меншы той, у якога меншы лічнік.**

2. Параўнаем дроби з аднолькавымі лічнікамі (рыс. 9): $\frac{1}{3}$ і $\frac{1}{4}$, $\frac{2}{3}$ і $\frac{2}{4}$.

$$\frac{1}{3} > \frac{1}{4}$$

$$\frac{2}{3} > \frac{2}{4}$$

Рысунк 9

 З двух дробаў з аднолькавымі лічнікамі **большы той, у якога меншы назоўнік, і меншы той, у якога большы назоўнік.**

3. Як параўнаць дроби з рознымі лічнікамі і назоўнікамі?

Які лік большы: $\frac{4}{7}$ або $\frac{5}{8}$?

Выкарыстаем асноўную ўласцівасць дроби: лічнік і назоўнік першага дроби памножым на 8, а лічнік і назоўнік другога дроби — на 7. Атрымаем

два дроби, адпаведна роўныя дадзеным дробам, з роўнымі назоўнікамі:

$$\frac{4}{7} = \frac{32}{56}; \quad \frac{5}{8} = \frac{35}{56}.$$

Згодна з правілам параўнання дробаў з роўнымі назоўнікамі атрымліваем:

$$\frac{35}{56} > \frac{32}{56}, \text{ гэта значыць } \frac{5}{8} > \frac{4}{7}.$$

Значыць, каб параўнаць два дроби з рознымі назоўнікамі, трэба, выкарыстаўшы асноўную ўласцівасць дроби, замяніць іх адпаведна роўнымі ім дробамі з роўнымі назоўнікамі; кажуць: **прывесці дроби да аднаго назоўніка**.

Лік, на які памнажаюць лічнік і назоўнік першага дроби, называюць **дадатковым множнікам** для першага дроби, а лік, на які памнажаюць лічнік і назоўнік другога дроби, называюць **дадатковым множнікам** для другога дроби.

Правілы прывядзення дробаў да агульнага назоўніка:

1. Калі назоўнікі дробаў узаемна простыя лікі, то лічнік і назоўнік першага дроби трэба памножыць на назоўнік другога дроби, лічнік і назоўнік другога дроби трэба памножыць на назоўнік першага дроби.

Прыклад 1. Прывядзіце да агульнага назоўніка

дроби $\frac{1}{6}$ і $\frac{2}{25}$.

$$\frac{1 \cdot 25}{6 \cdot 25} = \frac{25}{150}; \quad \frac{2 \cdot 6}{25 \cdot 6} = \frac{12}{150}.$$

2. Калі назоўнікі дробаў не ўзаемна простыя,

то трэба:

1) знайсці найменшае агульнае кратнае (НАК) назоўнікаў;

2) падзяліць НАК на назоўнік першага дробу, атрымаем дадатковы множнік для першага дробу;

3) падзяліць НАК на назоўнік другога дробу, атрымаем дадатковы множнік для другога дробу;

4) памножыць лічнік і назоўнік кожнага дробу на адпаведны дадатковы множнік.

Прыклад 2. Прывядзіце да агульнага назоўніка

дробы $\frac{1}{6}$ і $\frac{2}{15}$.

1. НАК (6; 15) = 30.

2. $30 : 6 = 5$ — дадатковы множнік для першага дробу;

3. $30 : 15 = 2$ — дадатковы множнік для другога дробу.

$$4. \frac{1}{6} = \frac{1 \cdot 5}{6 \cdot 5} = \frac{5}{30}; \quad \frac{2}{15} = \frac{2 \cdot 2}{15 \cdot 2} = \frac{4}{30}.$$

Можна выкарыстоўваць агульнае правіла:

Каб прывесці два дробы да агульнага назоўніка, трэба:

1) раскласці назоўнік кожнага дробу на простыя множнікі;

2) памножыць лічнік і назоўнік першага дробу на адсутныя множнікі з раскладання назоўніка другога дробу;

3) памножыць лічнік і назоўнік другога дробу на адсутныя множнікі з раскладання назоўніка першага дробу.

Прыклад 3. Прывядзіце да агульнага назоўніка

$$\text{дробы } \frac{5}{18} \text{ і } \frac{2}{15}.$$

1. Раскладзём назоўнікі на простыя множнікі:
 $18 = 3 \cdot 3 \cdot 2$, $15 = 3 \cdot 5$.

$$2. \frac{5}{18} = \frac{5 \cdot 5}{18 \cdot 5} = \frac{25}{90}, \text{ памножылі лічнік і назоў-}$$

нік першага дробу на адсутны множнік 5 з другога
раскладання;

$$3. \frac{2}{15} = \frac{2 \cdot 2 \cdot 3}{15 \cdot 2 \cdot 3} = \frac{12}{90}, \text{ памножылі лічнік і}$$

назоўнік другога дробу на адсутныя множнікі 3 і 2
з першага раскладання.

Атрымалі лік 90 — агульны назоўнік дробаў

$$\frac{5}{18} \text{ і } \frac{2}{15}.$$

Каб параўнаць змешаныя лікі, трэба параўнаць іх цэлыя часткі:

1) большым будзе той лік, у якога цэлая частка
большая;

2) калі цэлыя часткі роўныя, большым будзе той
лік, у якога дробавая частка большая.

Прыклад 4. Параўнайце лікі:

$$1. 3\frac{5}{7} \text{ і } 1\frac{12}{13}, \text{ паколькі цэлая частка першага}$$

ліку (3) большая за цэлую частку другога ліку (1),

$$\text{то } 3\frac{5}{7} > 1\frac{12}{13}.$$

2. $3\frac{1}{4}$ і $3\frac{1}{3}$, цілі частки гэтых змешаных лікаў

роўныя, параўнаем дробавыя: $\frac{1}{4} < \frac{1}{3}$, такім чы-

нам, $3\frac{1}{4} < 3\frac{1}{3}$.

86. Параўнайце дробы:

а) $\frac{3}{10}$ і $\frac{7}{10}$,

б) $\frac{13}{19}$ і $\frac{3}{19}$,

в) $\frac{11}{13}$ і $\frac{13}{13}$,

$\frac{1}{11}$ і $\frac{4}{11}$,

$\frac{5}{7}$ і $\frac{2}{7}$,

$\frac{2}{9}$ і $\frac{5}{9}$,

$\frac{8}{8}$ і $\frac{9}{8}$,

$\frac{9}{4}$ і $\frac{4}{4}$,

$\frac{6}{6}$ і $\frac{7}{7}$,

$\frac{5}{5}$ і $\frac{10}{10}$;

$\frac{2}{2}$ і $\frac{9}{9}$;

$\frac{3}{3}$ і $\frac{8}{3}$.

87. Размясціце дробы ў парадку ўзрастання:

$$\frac{5}{19}, \frac{7}{19}, \frac{3}{19}, \frac{12}{19}, \frac{9}{19}, \frac{19}{19}, \frac{4}{19}, \frac{18}{19}, \frac{15}{19}, \frac{1}{19}.$$

88. Размясціце дробы ў парадку памяншэння:

$$\frac{33}{100}, \frac{17}{100}, \frac{51}{100}, \frac{9}{100}, \frac{45}{100}, \frac{99}{100}, \frac{3}{100}, \frac{11}{100}.$$

89. Вызначце, які з дробаў большы:

а) $\frac{1}{3}$ або $\frac{1}{5}$,

в) $\frac{1}{11}$ або $\frac{1}{12}$,

$\frac{2}{7}$ або $\frac{2}{3}$;

$\frac{3}{10}$ або $\frac{3}{100}$;

б) $\frac{1}{7}$ або $\frac{1}{4}$,

г) $\frac{7}{13}$ або $\frac{7}{15}$,

$\frac{5}{9}$ або $\frac{5}{11}$;

$\frac{6}{8}$ або $\frac{6}{10}$.

90. Привядзіце дроби да агульнага назоўніка, выкарыстоўваючы правіла прывядзення да агульнага назоўніка дробаў з узаемна простымі назоўнікамі:

а) $\frac{1}{4}$ і $\frac{1}{3}$;   г) $\frac{1}{10}$ і $\frac{7}{9}$;   ё) $\frac{8}{11}$ і $\frac{2}{5}$;
б) $\frac{1}{2}$ і $\frac{1}{7}$;   д) $\frac{3}{7}$ і $\frac{5}{6}$;   ж) $\frac{3}{13}$ і $\frac{3}{8}$;
в) $\frac{3}{5}$ і $\frac{1}{8}$;   е) $\frac{4}{9}$ і $\frac{3}{4}$;   з) $\frac{11}{15}$ і $\frac{13}{16}$.

91. Привядзіце дроби да агульнага назоўніка і параўнайце іх:

а) $\frac{1}{4}$ і $\frac{3}{8}$;   г) $\frac{1}{2}$ і $\frac{5}{12}$;   ё) $\frac{17}{150}$ і $\frac{7}{30}$;
б) $\frac{2}{9}$ і $\frac{1}{3}$;   д) $\frac{7}{10}$ і $\frac{9}{40}$;   ж) $\frac{29}{180}$ і $\frac{5}{18}$;
в) $\frac{2}{5}$ і $\frac{7}{20}$;   е) $\frac{4}{25}$ і $\frac{8}{75}$;   з) $\frac{2}{91}$ і $\frac{5}{182}$.

92. Привядзіце дроби да агульнага назоўніка, выкарыстоўваючы агульнае правіла прывядзення дробаў да агульнага назоўніка:

а) $\frac{4}{9}$ і $\frac{1}{6}$;   г) $\frac{9}{10}$ і $\frac{1}{15}$;   ё) $\frac{9}{35}$ і $\frac{1}{42}$;
б) $\frac{5}{6}$ і $\frac{3}{8}$;   д) $\frac{2}{15}$ і $\frac{5}{9}$;   ж) $\frac{2}{55}$ і $\frac{3}{22}$;
в) $\frac{1}{4}$ і $\frac{3}{10}$;   е) $\frac{1}{30}$ і $\frac{3}{40}$;   з) $\frac{5}{91}$ і $\frac{2}{39}$.

93. Визначте, які з двох дробаў меншы:

а) $\frac{4}{5}$ або $\frac{7}{9}$,   в) $\frac{2}{7}$ або $\frac{3}{11}$,

$\frac{2}{3}$ або $\frac{11}{12}$, $\frac{4}{25}$ або $\frac{2}{5}$,

$\frac{3}{8}$ або $\frac{5}{12}$; $\frac{3}{16}$ або $\frac{5}{12}$;

б) $\frac{3}{4}$ або $\frac{2}{5}$,   г) $\frac{26}{27}$ або $\frac{55}{63}$,

$\frac{7}{16}$ або $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{16}$ або $\frac{9}{56}$,

$\frac{9}{20}$ або $\frac{13}{30}$; $\frac{4}{121}$ або $\frac{2}{99}$.

94. Прывядзіце дробы да найменшага агульнага назоўніка:

а) $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ і $\frac{1}{6}$;   г) $\frac{3}{10}$, $\frac{2}{25}$ і $\frac{4}{15}$;

б) $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{2}$ і $\frac{3}{5}$;   д) $\frac{5}{12}$, $\frac{1}{18}$, $\frac{2}{3}$ і $\frac{2}{15}$;

в) $\frac{1}{6}$, $\frac{5}{8}$ і $\frac{2}{9}$;   е) $\frac{7}{24}$, $\frac{5}{36}$, $\frac{11}{48}$ і $\frac{13}{54}$.

95. Прадстаўце натуральны лік у выглядзе дробу некалькімі спосабамі:

а) 2, 7, 1;   б) 3, 1, 12.

96. Скараціце дробы: $\frac{8}{20}$, $\frac{6}{15}$, $\frac{20}{35}$, $\frac{27}{45}$, $\frac{150}{180}$.

Рашыце задачы.

97. Якую найбольшую колькасць аднолькавых набораў каляровай паперы можна скласці, выкарыстоўваючы 24 жоўтыя, 36 зялёных і 48 чырвоных лістоў?
98. Вучні дзвюх школ сабралі 15 750 кг макулатуры. На долю першай школы прыпадае $\frac{5}{9}$ сабранай макулатуры. Колькі кілаграмаў макулатуры сабралі вучні другой школы?
99. Засялі $\frac{3}{5}$ поля, што склала 150 га. Знайдзіце плошчу ўсяго поля.
100. У школьную студию спеваў запісалася некалькі вучняў, прычым $\frac{3}{5}$ гэтых вучняў — з пачатковых класаў, а 12 — са старшых. Колькі вучняў запісалася ў студию?

Правер сябе!

Назавіце прапушчаныя словы (1–5).

1. Любы ... дроб большы ... .. дроб.
2. З двух дробаў з аднолькавымі назоўнікамі большы той, у якога ... .., меншы той, у якога ... .. .
3. З двух дробаў з аднолькавымі лічнікамі большы той, у якога ... .., меншы той, у якога ... .. .
4. Каб параўнаць змешаныя лікі, трэба параўнаць іх цэлыя часткі:
  - а) большым будзе той лік, у якога цэлая частка ... ;
  - б) калі цэлыя часткі ... , большым будзе той лік, у якога дробавая частка ... .

5. Каб прывесці два дробы да агульнага назоўніка, трэба:

а) раскласці назоўнік кожнага дробу на ... множнікі;

б) памножыць лічнік і назоўнік першага дробу на ... множнікі з раскладання назоўніка ... дробу;

в) памножыць лічнік і назоўнік другога дробу на ... множнікі з раскладання назоўніка ... дробу.

101. Параўнайце дробы:

а) $\frac{5}{9}$ і $\frac{8}{9}$;

в) $\frac{8}{3}$ і $\frac{3}{3}$;

б) $\frac{7}{10}$ і $\frac{3}{10}$;

г) $\frac{7}{7}$ і $\frac{4}{4}$.

102. Размясціце дробы ў парадку памяншэння:

$$\frac{33}{100}, \frac{17}{100}, \frac{51}{100}, \frac{9}{100}, \frac{45}{100}, \frac{99}{100}.$$

103. Вызначце, які з дробаў меншы:

а) $\frac{1}{9}$ або $\frac{1}{12}$;

в) $\frac{7}{3}$ або $\frac{7}{4}$;

б) $\frac{2}{15}$ або $\frac{2}{5}$;

г) $\frac{16}{13}$ або $\frac{16}{15}$.

104. Параўнайце лікі:

а) 4 і $\frac{15}{4}$;

в) $\frac{4}{3}$ і $\frac{5}{4}$;

б) $\frac{19}{5}$ і $\frac{21}{5}$;

г) $\frac{24}{7}$ і $3\frac{2}{7}$.

105. Прывядзіце дробы да агульнага назоўніка, выкарыстоўваючы правіла прывядзення да

агульнага назоўніка дробаў з узаемна простымі назоўнікамі:

а) $\frac{1}{5}$ і $\frac{1}{4}$;

в) $\frac{4}{7}$ і $\frac{2}{3}$;

б) $\frac{1}{6}$ і $\frac{1}{11}$;

г) $\frac{5}{12}$ і $\frac{7}{13}$.

106. Прывядзіце дробы да агульнага назоўніка і параўнайце іх:

а) $\frac{3}{4}$ і $\frac{11}{12}$;

в) $\frac{1}{6}$ і $\frac{13}{24}$;

б) $\frac{4}{5}$ і $\frac{7}{15}$;

г) $\frac{3}{7}$ і $\frac{45}{56}$.

107. Прывядзіце дробы да найменшага агульнага назоўніка:

а) $\frac{1}{5}$ і $\frac{1}{3}$,

в) $\frac{4}{7}$ і $\frac{5}{12}$,

$\frac{5}{6}$ і $\frac{3}{18}$,

$\frac{2}{3}$ і $\frac{1}{15}$,

$\frac{1}{6}$ і $\frac{1}{4}$;

$\frac{2}{9}$ і $\frac{7}{12}$;

б) $\frac{3}{4}$ і $\frac{2}{9}$,

г) $\frac{5}{6}$ і $\frac{3}{11}$,

$\frac{7}{16}$ і $\frac{1}{2}$,

$\frac{2}{7}$ і $\frac{10}{21}$,

$\frac{5}{12}$ і $\frac{3}{10}$;

$\frac{19}{60}$ і $\frac{9}{80}$.

108. Параўнайце дробы з рознымі назоўнікамі:

а) $\frac{2}{3}$ і $\frac{7}{10}$;

б) $\frac{3}{8}$ і $\frac{15}{32}$;

в) $\frac{5}{18}$ і $\frac{7}{12}$.

Параўнайце дробы $\frac{373}{777}$ і $\frac{737}{777}$ і $\frac{37}{77}$. Выканайце заданне некалькімі спосабамі.